

Nr 42.

Av friherre **Beck-Friis m. fl.**, om utredning och förslag rörande ordnandet av kontrollen över handeln med utsäde.

Utsädets beskaffenhet utgör helt naturligt grundförutsättningen för jordbrukets produktion, ty även om en hel del andra kulturfaktorer såsom gödsling, jordbearbetning, ogräsbekämpning m. m. äro synnerligen viktiga för erhållande av goda skörderesultat, så komma dock nämnda kulturåtgärder icke till sin fulla rätt, om ett underhaltigt eller olämpligt utsäde användes. Det är därför av stort nationalekonomiskt intresse, att man söker vidtaga sådana åtgärder, att man tillförsäkrar de odlare, som i allmänna marknaden inköpa utsäde, säkra garantier för att detta utsäde är av tillfredsställande beskaffenhet.

Genom beslut av 1928 års riksdag infördes i vårt land med gällande kraft från den 1 januari 1929 en utsädeslag, lagen angående handel med utsädesvaror den 14 juni 1928. I den proposition (nr 77), i vilken förslag framlades till införande av nämnda lag, avsågs att densamma skulle omfatta alla slag av utsädesvaror. Riksdagen beslöt emellertid, att strå- och trindsäd samt skogsfrö skulle undantagas från lagens bestämmelser. I det utlåtande (nr 1), som sammansatt andra lag- och jordbruksutskott avgav, motiverades detta med att »Beträffande utsäde av strå- och trindsäd torde däremot missförhållandena icke vara så starkt framträdande, att för närvarande ett ingripande på lagstiftningens väg kan anses nödvändigt. I fråga om strå- och trindsäd föreligga även större möjligheter för köparen att själv kunna bedöma varan i vissa avseenden än då fråga är om egentligt frö.» På grund härav kom ifrågavarande lag att huvudsakligast omfatta vallväxt-, rotfrukts- och köksväxtfrö. Det kan visserligen icke förnekas, att denna lag under de 12 år, densamma ägt gällande kraft, bidragit till att förbättra handeln med nämnda fröslag, men å andra sidan kan det icke bestridas, att fortfarande förefinnas vissa missförhållanden, vilka det med lagens tillhjälp ej synes vara möjligt att bemästra.

Vad nu särskilt i detta sammanhang angår handeln med utsäde av strå- och trindsäd, kunna dessas undantagande från utsädeslagen i verkligheten ej motiveras med att köparen-jordbrukaren själv kan bedöma den köpta varans värde. Det kan visserligen vara sant, att densamme något så när kan avgöra huruvida varan är tillfredsställande sorterad och i viss mån huruvida den är fri från olämpliga inblandningar, men grundförutsättningen för varans användning, nämligen grobarheten, kan omöjligen vid besiktning av varan bedömas. Detta beror ju självfallet på denna egenskaps natur och bevisas ju lätt av till frökontrollanstalterna från jordbrukare inkomna prov av varor, som varit avsedda att användas till utsäde, men som visat sig vara under-

haltiga eller oanvändbara på grund av frostsador, angrepp av växtsjukdomar m. m. Även i ett annat viktigt avseende, nämligen beträffande sortäktheten, har köparen ingen som helst möjlighet till ett bedömande. I ett land som vårt med dess synnerligen växlande klimatförhållanden spelar sortfrågan som bekant en utomordentligt stor roll. Vår högt stående växtförädlingsverksamhet har emellertid bland annat av strå- och trindsädeslagen frambringat sorter, lämpade för olika förhållanden, men det gäller för odlaren att erhålla garanti för att han vid inköp av utsäde erhåller dylikt av just den sort, han anser sig böra odla. Det torde vara obestridligt, att missförhållanden härvid förefunnits och förefinnas. Så t. ex. har vid brist på utsäde av tidig, för Norrland lämplig havresort, förekommit att utsäde av sen sort försålts under den tidiga sortens namn.

Man torde väl kunna förvänta, att en utsträckning av gällande utsädesslag till att även omfatta strå- och trindsäd, skulle kunna i någon mån bidra till förbättrade garantier för försålda strå- och trindsädesvarors beskaffenhet, men det är obestridligt, att betydligt säkrare garantier i nämnda avseenden skulle vara att vinna genom införande av obligatorisk statsplombering av i allmänna marknaden till odlare försålda partier. En dylik förordning skulle alltså icke gälla handeln jordbrukare emellan eller handeln köpmän emellan. Det torde i detta sammanhang böra redogöras för huru statsplombering av t. ex. stråsäd i stort sett tillgår. Den, som har parti iordningsställt för försäljning, anmäler detta för frökontrollanstalt, som genom sitt ombud låter noggrant provtaga partiet och försegla detsamma till dess undersökningen av uttagna prov är slutförd. Visar undersökningen, att ur partiet uttagna prov uppfylla samtliga av kungl. lantbruksstyrelsen fastställda fordringar, vilka omfatta grobarhet och härvid iakttagbara växtsjukdomar, renhetsgrad, ogräshalt och vattenhalt samt beträffande havre innerkornshalt och helt skalade kärnor, låter frökontrollanstalt utfärda plomberingsbevis, vilket av anstaltens ombud under s. k. statsplomb åsättes varje kolli av varan. Då sortäkthet i flertalet fall kan fastställas å kärnprov av varan, skall den som låter plombera varan uppgiva sortnamnet, vars riktighet kontrolleras genom efterkontroll utförd av statens centrala frökontrollanstalt. Detta är angivet på plomberingsbeviset samt att köpare genom insändandet av beviset till nämnda anstalt kostnadsfritt kan erhålla upplysning om kontrollodlingens resultat; skulle detta utvisa, att sortäktheten är felaktig, kan köparen på grund härav resa ersättningskrav mot säljaren. Som synes, är statsplomberingen en synnerligen tillförlitlig och effektiv kontroll över saluförda utsädesvaror.

I detta sammanhang torde vara anledning anföra, att innevarande år har, sedan genom Kungl. Maj:ts beslut den 11 oktober 1940 beslag gjorts från den 16 i samma månad å all spannmål med undantag av kokärt, utsädehandeln beträffande beslagtagna varor organiserats efter sådana linjer, att statens livsmedelskommission fastställt olika kvalitetsfordringar för 4 olika prisklasser av samtliga spannmålsslag samt bemyndigat Svenska spannmålsaktiebolaget att auktorisera vissa utsädesfirmor att äga rätt att inköpa och

försälja utsädespannmål. Nämnda bolag har på grund härav träffat avtal med de auktoriserade firmorna, varigenom dessa måste förbinda sig, att »utsädesvara får icke av utsädesfirman försäljas utan att densamma är plomberad och försedd med signering samt åtföljd av under plomben anbringat analysbevis rörande varans beskaffenhet». För varor, som fylla fordringarna för olika slag av statsplombering och som skola säljas efter för dylika varor fastställda prisklasser, är statsplombering i stor utsträckning obligatorisk, varjämte även andra varor i vissa fall måste plomberas av frökontrollanstalt. Härav framgår, att under nuvarande förhållanden har införts en rätt långt gående garantikontroll över försålda utsädesvaror av strå- och trindsäd.

Då det gäller att söka vidtaga åtgärder för att tillförsäkra landets odlare säkrare garantier för inköpta utsädesvarors beskaffenhet, är utan tvivel en obligatorisk statsplombering mera effektiv än en utsträckning av utsädeslagen till att omfatta även strå- och trindsäd, men då i fråga om båda dessa alternativ förefinnes en hel del olika spörsmål att utreda och lösa, anse vi oss icke nu vilja taga ställning till vilketdera av dessa alternativ, som för närvarande är lämpligt att söka genomföra. Vi vilja därför hemställa,

att riksdagen ville besluta att anhålla hos Kungl. Maj:t om en allsidig utredning rörande ordnandet av kontrollen över utsädeshandeln samt att till 1942 års riksdag inkomma med de förslag, till vilka sagda utredning kan giva anledning.

Stockholm den 21 januari 1941.

Carl Beck-Friis.

Carl Bengtsson.

Robert von Horn.

B. A. Nilsson.

B. v. Stockenström.

William Nisser.

A. R. Aronsson.

Lennart Bondeson.

C. Fr. Carlström.

